

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันธุรกิจการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมภาคบริการที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาประเทศ และพัฒนาเศรษฐกิจ เพราะนอกจากจะสร้างรายได้โดยมีมูลค่าเป็นอันดับหนึ่งของการค้าบริการรวมของประเทศแล้ว ยังเป็นอุตสาหกรรมที่ก่อให้เกิดการพัฒนา และการลงทุนในธุรกิจที่เกี่ยวข้องในด้านต่าง ๆ ทำให้เกิดการจ้างงาน และการกระจายรายได้ในภาคเศรษฐกิจ ทั้งนี้เนื่องจากรัฐบาลมีการส่งเสริม สนับสนุน และมีแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ จึงทำให้จำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นอย่างมากมาย ทั้งนักท่องเที่ยวในประเทศ และนักท่องเที่ยวต่างชาติ ซึ่งดูได้จากสถานการณ์ที่นักท่องเที่ยวต่างชาติเดินทางเข้าประเทศไทยเพิ่มขึ้นอยู่ตลอดเวลา ตัวอย่างเช่น ในปี 2553 มีจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งสิ้น 15.93 ล้านคน อัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้น ร้อยละ 12.63 และเมื่อเปรียบเทียบกับ ปี 2554 ก็พบว่า นักท่องเที่ยวมีจำนวนทั้งสิ้นถึง 19.23 ล้านคน ขยายตัวเพิ่มขึ้น ร้อยละ 20.67 (คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ, 2555) ดังนั้น จึงคาดประมาณได้ว่าจำนวนนักท่องเที่ยวในปี 2555 และในปีต่อ ๆ ไป ก็คงจะขยายตัว และเพิ่มจำนวนมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง

ในอดีตการท่องเที่ยวเริ่มต้นจากการเดินทางติดต่อสื่อสารเพื่อการค้าขายหรือการทำกิจกรรมเกี่ยวกับธุระต่าง ๆ ของผู้เดินทางจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง โดยจุดประสงค์ของนักเดินทางจะแตกต่างกันออกไป แต่ในปัจจุบันการท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมที่มีจุดประสงค์เพียงอย่างเดียวคือเพื่อพักผ่อนจากการทำงานหรือจากภารกิจที่ทำอยู่เป็นประจำทุกวัน จุดประสงค์ของการท่องเที่ยวในปัจจุบันอาจมีส่วนคล้ายหรือแตกต่างจากจุดประสงค์ของการท่องเที่ยวในอดีตบ้างเล็กน้อย ทั้งนี้อาจขึ้นอยู่กับกาลเวลาที่เป็นตัวกำหนดหรือเป็นปัจจัยหลักในการกำหนด ในปัจจุบันการท่องเที่ยวได้กลายเป็นธุรกิจที่ทำรายได้ให้กับเจ้าของพื้นที่จนกลายเป็นอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่สามารถสร้างรายได้ให้แก่ประเทศที่มีทรัพยากรทางธรรมชาติและทรัพยากรทางวัฒนธรรม ซึ่งถือเป็นสินค้าหรือเป็นจุดขายที่น่าสนใจสำหรับนักเดินทางที่ให้ความสนใจในกิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก (กษมา ประจง, 2546, หน้า 1)

เมื่อกล่าวถึงผลกระทบจากกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยทั่วไปมักจะมองถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นโดยทันที เช่น ผลกระทบด้านการเพิ่มรายได้ การสร้างงาน การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ฯลฯ ทั้งที่ผลกระทบในด้านลบ ก็มีอยู่ไม่น้อย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผลกระทบทางด้านสังคม วัฒนธรรม ซึ่งเป็นผลกระทบที่แม้แต่หน่วยงานที่ทำหน้าที่ในด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวเอง ก็ไม่ได้คาดคิดมาก่อน จนทำให้แหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ที่เคยมีความสวยงามตามธรรมชาติ เกิดความเสื่อมโทรมลงมาก ขณะเดียวกันการกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวก็ดูเหมือนจะไม่ได้ตกถึงมือประชาชนในท้องถิ่นเท่าที่ควร นอกจากนี้ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นก็เป็น ที่คาดกันว่าเป็นผลมาจากธุรกิจการท่องเที่ยวด้วยเช่นกัน ซึ่งผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวนั้นมีทั้งผลกระทบด้านบวกและผลกระทบด้านลบ นักวิชาการส่วนใหญ่มักจำแนกผลกระทบจากการท่องเที่ยวออกเป็น 3 ด้านด้วยกัน คือ ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ ผลกระทบด้านสังคมวัฒนธรรม และผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม (วรัญญา จันทะเพ, 2553, หน้า 6-7)

นักวิชาการหลายท่านได้แสดงความคิดเห็นไว้ในทำนองเดียวกันว่า การท่องเที่ยว ก่อให้เกิดผลดีต่อการพัฒนาท้องถิ่นนานัปการ ดังเช่น นิธิดา ประยงค์ (2527, หน้า 73 – 87) และ วิวัฒน์ชัย บุญยภักดิ์ (2533, หน้า 90 – 92) ได้ชี้ให้เห็นว่า ผลดีที่เกิดจากการท่องเที่ยวในแต่ละชุมชนย่อมมีส่วนสำคัญต่อการส่งเสริมให้เศรษฐกิจในชุมชนดีขึ้น เพราะเป็นการสร้างงานเพิ่มขึ้น ซึ่งทำให้ประชาชนมีงานทำ มีรายได้ และมีการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนให้เกิดประโยชน์ต่อการผลิตที่หลากหลายตามมา นอกจากนี้ผลกระทบทางด้านสังคมวัฒนธรรมการท่องเที่ยวยังเป็นสาเหตุให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างกันและกันของประชาชนกับนักท่องเที่ยว ทำให้เกิดความสามัคคีในสังคม มีการร่วมมือร่วมใจกันอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว และกระตุ้นให้เกิดการฟื้นฟูปรับปรุง และอนุรักษ์วัฒนธรรมและสภาพแวดล้อมให้ดีขึ้น รวมทั้งช่วยสร้างความภาคภูมิใจให้กับคนในชุมชนด้วย

นอกจากนี้ บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2542, หน้า 40-42) ก็ได้กล่าวถึงผลกระทบด้านบวกของการท่องเที่ยวต่อชุมชนท้องถิ่นในด้านเศรษฐกิจว่า การท่องเที่ยวช่วยสร้างอาชีพและการจ้างงานแก่ชุมชนท้องถิ่นเพราะธุรกิจท่องเที่ยวเป็นธุรกิจที่ต้องใช้แรงงานมาก (labour intensive) จึงเปิดโอกาสให้เกิดการจ้างงานภายในชุมชนทั้งทางตรงและทางอ้อม รวมทั้งยังช่วยกระตุ้นให้เกิดการคิดค้นนำทรัพยากรที่ไร้ค่ามาประดิษฐ์เป็นสินค้าที่ระลึกจำหน่ายให้แก่นักท่องเที่ยว นับเป็นการสร้างอาชีพและการจ้างงานให้แก่ชุมชนเพิ่มมากขึ้น เมื่อมีการท่องเที่ยวเข้าไปจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจของชุมชน จากเศรษฐกิจการเกษตรไปสู่เศรษฐกิจอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว จึงทำให้เกิดการขยายตัวของธุรกิจการท่องเที่ยวในชุมชนท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้น เพื่อให้สนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้อย่างเพียงพอ เป็นการนำรายได้สู่ชุมชน

ท้องถิ่น อันจะก่อให้เกิดการพัฒนาหรือสร้างความเจริญแก่ชุมชนท้องถิ่น เกิดการกระจายรายได้สู่ภูมิภาค กล่าวคือ เมื่อชุมชนท้องถิ่นมีรายได้จากการท่องเที่ยวเยี่ยมชมหมายถึง รายได้ต่อหัวของคนในชุมชนท้องถิ่นสูงขึ้น มีความอยู่ดีกินดีมากขึ้น การท่องเที่ยวก่อให้เกิดประโยชน์ในการกระตุ้นการผลิตด้านอื่น ๆ ของชุมชนท้องถิ่น กล่าวคือ เมื่อชุมชนท้องถิ่นมีรายได้ต่อหัวของประชาชนสูงขึ้นทำให้ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นสามารถนำรายได้ไปใช้จ่ายมากขึ้น ก่อให้เกิดการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจของชุมชนท้องถิ่น กระตุ้นให้เกิดการผลิตด้านอื่น ๆ และนำทรัพยากรของชุมชนท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์มากขึ้น

ผลกระทบด้านสังคมวัฒนธรรม ทำให้เกิดความสัมพันธอันดีงามของมวลมนุษยชาติ รวมทั้งมีส่วนในการพัฒนาและยกระดับมาตรฐานชีวิตความเป็นอยู่ของคนในสังคม และมีส่วนช่วยในการลดปัญหาสังคมเนื่องจากมีรายได้จากการทำงานช่วย ก่อให้เกิดการฟื้นฟู ปรับปรุงและอนุรักษ์วัฒนธรรมและสภาพแวดล้อมให้ดีขึ้น รวมทั้งช่วยสร้างความภูมิใจในศิลปวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม ทำให้คนในสังคมรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ เช่น นำผลิตผลในท้องถิ่นมาขายเป็นสินค้าพื้นเมือง และของที่ระลึก เป็นต้น

ส่วนผลกระทบด้านลบจากการท่องเที่ยวคือ ความขัดแย้งทางวัฒนธรรมระหว่างนักท่องเที่ยวกับประชาชนในท้องถิ่น กระแสเงินตราและค่านิยมที่ผิดจากการท่องเที่ยวเปลี่ยนแปลงค่านิยมของคนในท้องถิ่น มีการทำลายสภาพแวดล้อม โบราณวัตถุ และความประณีตทางศิลปะเสื่อมลง (กษมา ประจง, 2546, หน้า 4) รวมทั้งอาจเกิดปัญหาค่าใช้จ่ายในการจัดระเบียบชุมชนท้องถิ่น เนื่องจากเมื่อมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้นทำให้มีนักท่องเที่ยวและแรงงานต่างถิ่นหลั่งไหลเข้ามา จึงสร้างปัญหาให้กับชุมชน โดยต้องเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มมากขึ้นเพื่อการจัดระเบียบชุมชนให้คงไว้ซึ่งการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนต่อไป เช่น ค่าใช้จ่ายในการกำจัดของเสียและขยะมูลฝอย ค่าใช้จ่ายในการบูรณะซ่อมแซมความเสียหายของทรัพยากรท่องเที่ยว ค่าใช้จ่ายในการจัดหาสาธารณูปโภค เกิดปัญหาราคาที่ดินถีบตัวสูงขึ้น โดยเฉพาะที่ดินที่มีทำเลดี (วรัญญา จันทะเพ, 2553 หน้า 9)

นอกจากนี้ยังเกิดปัญหาการมีรายได้เพียงบางฤดูกาลของชุมชนท้องถิ่น ประชาชนจึงมีรายได้ที่ไม่สม่ำเสมอ ขึ้นอยู่กับฤดูกาลของการท่องเที่ยว โดยเฉพาะในช่วงฤดูการท่องเที่ยวน้อย ก็จะมีรายได้จากการท่องเที่ยวน้อยลงด้วย เป็นเหตุให้ชุมชนไม่สามารถพึ่งพารายได้จากการท่องเที่ยวเป็นหลักได้ เพราะจะมีความเสี่ยงสูง อีกทั้งเกิดปัญหาการว่างงานในช่วงฤดูกาลการท่องเที่ยวน้อยลงด้วย เกิดปัญหาคุณภาพของแรงงานในชุมชน กล่าวคือเมื่อชุมชนท้องถิ่นมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้น ย่อมต้องการสินค้าและบริการการท่องเที่ยวมากขึ้น เพื่อสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว เป็นเหตุให้ผู้ประกอบการท่องเที่ยวถือโอกาสโก่งราคาสินค้าและบริการท่องเที่ยวให้สูงขึ้น เกิดภาวะเงิน

เพื่อเพราะแย่งกันประมูลซื้อที่ดินที่มีทำเลดีและเหมาะสมกับการท่องเที่ยว ยิ่งทำให้เกิดเงินเฟ้อมากขึ้น เป็นเหตุให้เกิดการแก่งแย่งผลประโยชน์ขึ้นในหมู่ผู้ประกอบการ

ดังนั้นการท่องเที่ยวที่พัฒนาอย่างเร่งรีบอาจมีผลกระทบที่มีต่อชุมชนที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว ทำให้เกิดความสูญเสียด้านวัฒนธรรมและสังคม ซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งที่น่าไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้เพราะนักท่องเที่ยวได้นำเงินมาใช้จ่าย นำขนบธรรมเนียมประเพณีการแต่งกาย และการแสดงออกทางพฤติกรรมต่าง ๆ ในแหล่งท่องเที่ยวที่ตนไปท่องเที่ยว ซึ่งย่อมมีผลกระทบอย่างแน่นอน ผู้ที่จะได้รับผลกระทบโดยตรงคือประชาชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยววันนั้น ๆ ผลกระทบอาจเป็นไปในรูปของการได้รับผลประโยชน์และเสียผลประโยชน์ กล่าวคือในแหล่งท่องเที่ยวที่มีนักท่องเที่ยวจำนวนมาก อาจจะทำให้ประชาชนในละแวกนั้นมีงานทำ มีรายได้ แต่ในขณะเดียวกันก็มีปัญหาต่าง ๆ ก็ปรากฏให้เห็น เช่น ปัญหาอาชญากรรม ปัญหายาเสพติด ปัญหาโสเภณี ปัญหาศิลปวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมถูกทำลาย เป็นต้น (กษมา ประจง, 2546, หน้า 3)

ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว ดังกล่าวข้างต้น จึงทำให้ชุมชนจะต้องมีความเข้มแข็ง ในด้านการคิดวิเคราะห์และการตามทันสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในประเทศและในโลก ทั้งนี้เพื่อเป็นฐานรากสำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และเป็นเกราะป้องกันกระแสความชั่ววอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลประโยชน์ในรูปของเงินตราที่มากับการท่องเที่ยวเราเห็นตัวอย่างเรื่องการพัฒนาของประเทศมากมาย ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาในด้านใดก็ตาม ผลลัพธ์สุดท้ายในด้านลบมักจะตกอยู่กับชุมชนท้องถิ่น แต่ด้านบวกซึ่งเป็นเป้าหมายสำคัญของรัฐบาล กลับถึงมือชุมชนชนบทซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศค่อนข้างจำกัด เพราะกระบวนการของการพัฒนาเหล่านั้นให้ความสำคัญหรือนำหนักกับการเปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมน้อยมาก และบางกรณีการมีส่วนร่วมที่เปิดให้ก็มักจะเป็นช่วงปลายของโครงการหรือใกล้จบโครงการแล้ว จนชุมชนไม่อาจจะเตรียมตัวเตรียมใจรับสถานการณ์ได้ทัน เพราะเนื่องมาจากขาดองค์ความรู้ ข้อมูล และทักษะที่พร้อมจะรับผลพวงอันเกิดจากการพัฒนาได้ แทนที่การพัฒนาจะเป็นประโยชน์ แต่กลับเป็นผลเสียแก่คนหมู่มากในชุมชน ซึ่งถือว่าเป็นการพัฒนาแบบไม่ยั่งยืน

ตำบลบางน้ำผึ้ง เป็น 1 ใน 6 ตำบลในกิ่งกระเพาะหมู อยู่ในเขตอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ เหตุที่เรียกว่ากิ่งกระเพาะหมูเพราะว่าเป็นพื้นที่สีเขียวในกิ่งที่มีรูปร่างคล้ายกับกระเพาะหมูหรือแอกวัว ซึ่งเป็นพื้นที่เกษตรกรรมที่ปลอดสารพิษ ท่ามกลางความเจริญเติบโตของกรุงเทพมหานคร และพื้นที่โดยรอบมีเนื้อที่รวม 11,819 ไร่ ถูกโอบล้อมด้วยแม่น้ำเจ้าพระยาและยังคงความสมบูรณ์ตามรูปแบบสวนเกษตรดั้งเดิม ที่มีอยู่สืบเดียวและเป็นผืนสุดท้ายที่อยู่ใกล้กรุงเทพมหานครมากที่สุด คณะรัฐมนตรีได้มีมติให้อนุรักษ์เป็นพื้นที่สีเขียวตั้งแต่ปี พ.ศ. 2520 พื้นที่

ป่าแห่งนี้จึงเป็นแหล่งผลิตอากาศบริสุทธิ์ ให้กับประชาชนในเขตจังหวัดสมุทรปราการและ กรุงเทพมหานคร ช่วยกรองฝุ่นละอองและมลพิษทางอากาศ ที่เกิดจากโรงงานอุตสาหกรรมที่มีอยู่มากมาย และส่งผลให้พื้นที่บริเวณคู้งกระเพาะหมู่นี้ มีพันธุ์พืชนานาชนิดขึ้นอย่างหนาแน่น มีพันธุ์นก รวมทั้งแมลงนานาชนิดมาอาศัยอยู่จำนวนมาก

องค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้งและประชาชนบางน้ำผึ้ง ได้ร่วมใจปลูกวิถีชีวิตดั้งเดิมขึ้นมาใหม่ โดยพร้อมใจกันสร้าง “ตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง” ขึ้นมาใหม่ในปี พ.ศ. 2548 เพื่อใช้เป็นสถานที่สำหรับขายสินค้าของชุมชนบางน้ำผึ้ง และตำบลใกล้เคียงฝั่งเมืองพระประแดง จนถึงปัจจุบันได้เติบโตและก้าวหน้า จนเป็นแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ที่มีชื่อเสียงมากแห่งหนึ่งของจังหวัดสมุทรปราการ นับเป็นตลาดใกล้กรุงที่มีสินค้าหลากหลาย ทั้งของกิน ของใช้ ของฝากนานาชนิด จัดเป็นซุ้มให้มีทางเดินยาวกว่า 2 กิโลเมตร ขนานไปกับคลองซอยสายเล็ก ๆ ที่แตกแขนงจากแม่น้ำเจ้าพระยาเข้ามาในพื้นที่ทำการเกษตรของชาวบ้าน และจัดให้มีการจำหน่ายอาหารประเภทต่าง ๆ ดันไม้نانาพันธุ์ ปลาสวยงามหลากชนิด และผลิตผลของชาวบ้าน เช่น มะพร้าวอ่อน มะม่วงน้ำดอกไม้ ก้อยหอม ชมพู่มาเหมี่ยว ขนมหวานพื้นเมืองฝีมือชาวบ้าน เช่น ขนมห้อย ขนมาจากกล้วยแขก ม้าฮ่อ ขนมตระกูลทอง กาละแมกวน ผอ่ยเงินที่ใช้ไขขาวต้มในน้ำเชื่อมรสหวานชุ่มคอ หมี่กรอบโบราณ ฯลฯ ส่วนอาหารประเภทอาหารคาวก็มีหลายชนิด เช่น ก๋วยเตี๋ยวลุยสวน ไส้กรอกโบราณ ห่อหมกหมู หอยทอดในถาดขนมครก ไข่สะเต๊ะ น้ำพริกต่าง ๆ พร้อมเลือกผักเคียงข้างจาน เช่น ผักกระถิน ผักบุ้ง ผักหนาม ผักตองชนิดต่าง ๆ ที่ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการแปรรูปพืช ผัก ให้มีรับประทานนอกฤดูกาล นอกจากนี้ ยังเป็นศูนย์รวมสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ที่สร้างสรรค์จากคนในชุมชนบางน้ำผึ้งและตำบลใกล้เคียงในจังหวัดสมุทรปราการ เช่น ดอกไม้เกล็ดปลา รูปสมุนไพรรผลิตภัณท์จากทะเล เป็นต้นว่า กุ้งแห้ง กะปิ หอยดอง ภาพประดิษฐ์จากรกมะพร้าว ของตกแต่งบ้าน ดอกหญ้าหลากสี โมบายล์ ลูกดินเป็ดรูปร่างแปลกตา เป็นต้น (องค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง, ซีดีรอม)

จากการที่ผู้วิจัยได้มีประสบการณ์ในการเดินทางไปท่องเที่ยว ณ ตลาดน้ำบางน้ำผึ้งหลายครั้ง และได้พูดคุยกับคนในชุมชนบางน้ำผึ้ง จึงรับทราบว่า การท่องเที่ยวก่อให้เกิดผลกระทบทั้งด้านดี และไม่ดีต่อชุมชน อย่างไรก็ตามก็ต้องจัดการบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง โดยผู้บริหารและผู้นำชุมชนได้ร่วมมือกันจัดการกับปัญหาต่าง ๆ ที่เป็นผลกระทบด้านลบจนลุล่วง โดยเฉพาะด้านสิ่งแวดล้อมของชุมชน จนแหล่งท่องเที่ยวแห่งนี้มีชื่อเสียงเป็นที่ รู้จักกันอย่างดีของนักท่องเที่ยวทั้งภายในและต่างประเทศ นอกจากนี้องค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้งยังมีแผนงานในการปรับปรุงพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน เพื่อรองรับการเปิดเสรีของประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ. 2558 อีกด้วย ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการศึกษาเรื่อง “ผลกระทบจากการท่องเที่ยว และ

แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ” ทั้งนี้เพื่อจะได้เกิดองค์ความรู้และสามารถนำผลการศึกษที่เกิดขึ้นเสนอให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องพิจารณาและกำหนดเป็นแนวทางส่งเสริมพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวแห่งนี้ ให้มีศักยภาพสูงขึ้น สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย และชาวต่างชาติ ให้เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวมากขึ้นเรื่อย ๆ อันจะส่งผลดีต่อชุมชนในด้านเศรษฐกิจ และสามารถนำไปปรับปรุงพัฒนาในด้านสิ่งแวดล้อม สาธารณูปโภคพื้นฐาน วัฒนธรรมประเพณี ตลอดจนความร่วมมือทางสังคม เพื่อให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งและเจริญก้าวหน้าอย่างยั่งยืนตลอดไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทของชุมชนบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ
2. เพื่อศึกษาความเป็นมา และสภาพปัจจุบันของการท่องเที่ยวของชุมชนบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ
3. เพื่อศึกษาผลกระทบจากการท่องเที่ยว ที่มีต่อชุมชนบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ
4. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวบริเวณชุมชนบางน้ำผึ้ง ให้มีศักยภาพสูงขึ้น

ผู้ให้ข้อมูลหลัก

- กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในพื้นที่ตำบลบางน้ำผึ้ง มี 3 กลุ่ม ได้แก่
1. ผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์รายบุคคล จำนวน 30 คน ประกอบด้วย
    - 1.1 กำนันตำบลบางน้ำผึ้ง
    - 1.2 ผู้ใหญ่บ้านในตำบลบางน้ำผึ้ง 11 หมู่
    - 1.3 ประชาชนที่เป็นผู้อาวุโส ปราชญ์ชาวบ้าน หรือกรรมการหมู่บ้าน ซึ่งอาศัยอยู่ในตำบลบางน้ำผึ้งมานานไม่ต่ำกว่า 30 ปี
    - 1.4 พ่อค้า แม่ค้าในตลาดบางน้ำผึ้ง
    - 1.5 เจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ องค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง ที่มีส่วนสนับสนุนการดำเนินงานของชุมชนบางน้ำผึ้งในด้านการพัฒนา และด้านงบประมาณ

2. ผู้ให้ข้อมูลในการประชุมสนทนากลุ่ม ประกอบด้วย ตัวแทนของกลุ่มต่าง ๆ ในข้อ 1.1 - 1.5 จำนวนรวม 13 คน
3. นักท่องเที่ยว ที่มีประสบการณ์ในการมาท่องเที่ยวบริเวณแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนบางน้ำผึ้ง ในเดือนพฤศจิกายน 2555 จำนวน 100 คน

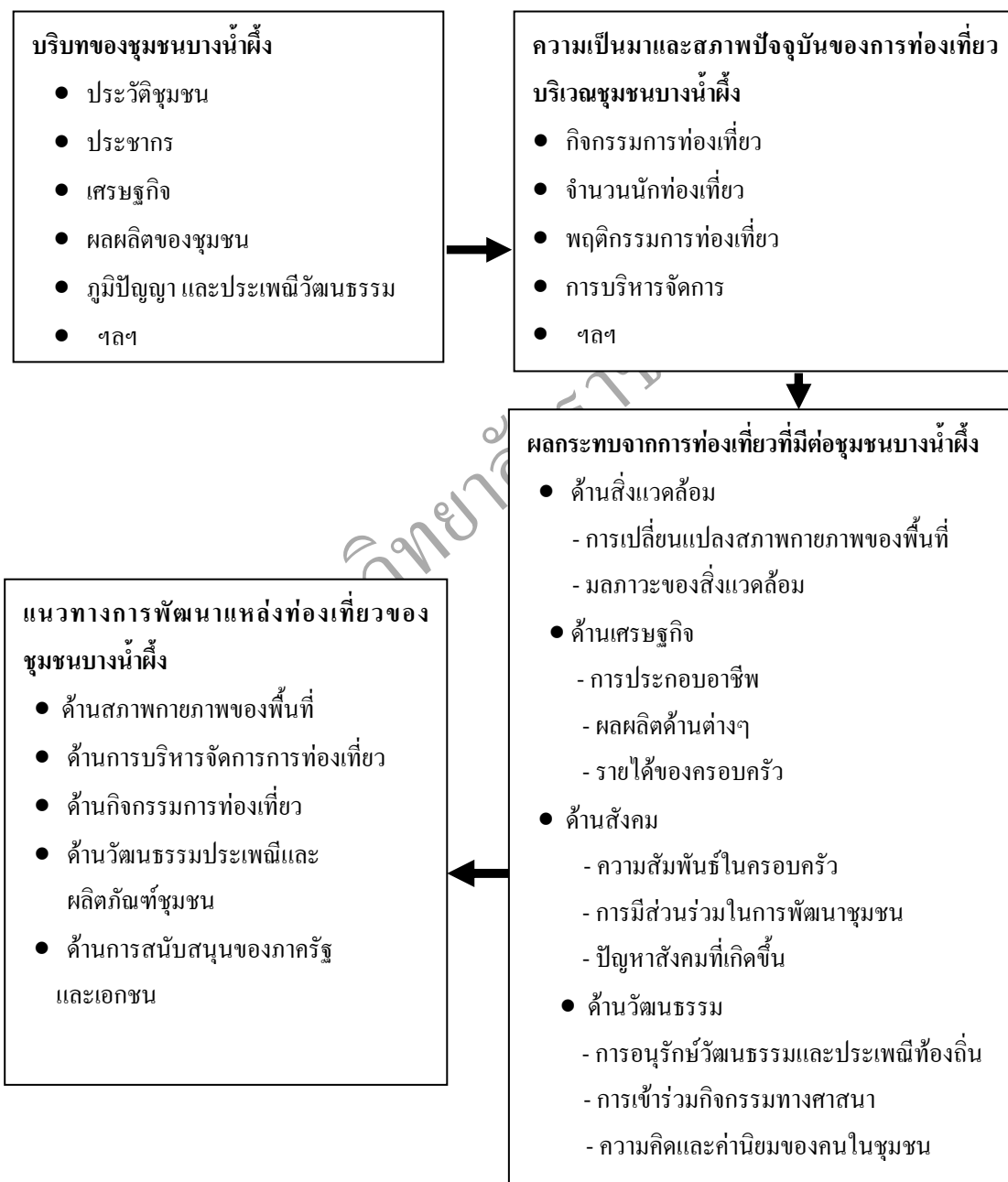
ขอบเขตของการวิจัย

ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ ดังนี้

1. ด้านพื้นที่ พื้นที่ศึกษาคือ แหล่งท่องเที่ยว บริเวณชุมชนบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ
2. ด้านเนื้อหา เป็นการศึกษาเรื่อง “ผลกระทบจากการท่องเที่ยว และแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ” ประกอบด้วยเนื้อหาสำคัญ 4 ส่วน ดังนี้
  - 2.1 บริบทของชุมชนบางน้ำผึ้ง ในด้านต่าง ๆ
  - 2.2 ความเป็นมาและสภาพปัจจุบันของการท่องเที่ยวบริเวณชุมชนบางน้ำผึ้ง
  - 2.3 ผลกระทบของการท่องเที่ยว ที่มีต่อชุมชนบางน้ำผึ้ง
  - 2.4 แนวทางพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวชุมชนบางน้ำผึ้ง ให้มีศักยภาพสูงขึ้น
3. ด้านเวลา ระยะเวลา ในการเก็บรวบรวมข้อมูลของการวิจัยเรื่องนี้อยู่ระหว่างเดือน ตุลาคม พ.ศ. 2555 – เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2556

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง “ผลกระทบจากการท่องเที่ยว และแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ” ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และข้อค้นพบจากงานวิจัยเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง แล้วนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังมีรายละเอียดในภาพที่ 1.1

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

การท่องเที่ยว หมายถึง การเดินทางจากสถานที่หนึ่งไปยังอีกสถานที่หนึ่งโดยความสมัครใจ ซึ่งผู้เดินทางถือเป็นกิจกรรมที่สร้างความผ่อนคลายทั้งทางร่างกาย และจิตใจ รวมถึง การศึกษาเรียนรู้ให้กับมนุษย์ การท่องเที่ยวที่มีอยู่ในปัจจุบันมีอยู่หลายรูปแบบ เช่น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เป็นต้น ในที่นี้หมายถึง การท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวในบริเวณชุมชนบางน้ำผึ้ง ตำบลบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบในแหล่งธรรมชาติ ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้อง ภายใต้การจัดการอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน ในที่นี้หมายถึง การท่องเที่ยวบริเวณชุมชนบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หมายถึง การท่องเที่ยวเพื่อชมหรือสัมผัสศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น การท่องเที่ยวตามชนบท นอกเมือง เน้นสัมผัสทรัพยากรการท่องเที่ยว ด้านศิลปวัฒนธรรมแขนงต่างๆ ได้แก่ ความงามทางสถาปัตยกรรม จิตรกรรม ประติมากรรม ภาษาและวรรณกรรม หัตถกรรม นาฏศิลป์ และดนตรี รวมทั้งงานเทศกาล ประเพณี วิถีชีวิต ประวัติศาสตร์ และสถานที่ต่าง ๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้น โดยเกี่ยวเนื่องกับความเป็นอยู่ของสังคม และได้ประยุกต์ปฏิบัติยึดถือสืบเนื่องมา ตลอดจนกิจกรรมต่าง ๆ ที่ดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว เช่น สภาพชีวิตริมแม่น้ำลำคลอง ตลาดน้ำ เรือนแพ หมู่บ้านชาวเขา ศูนย์วัฒนธรรม สวนสนุก ฯลฯ

แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวที่มีลักษณะทางธรรมชาติที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น โดยอาจมีเรื่องราวทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศที่เกี่ยวข้อง โดยการจัดการการท่องเที่ยวในแหล่งนั้น จะต้องมีการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้อง มีกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ เกี่ยวกับระบบนิเวศนั้น มีการจัดการสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน ในที่นี้หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวในเขตพื้นที่ตำบลบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ

แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวที่มีมรดกทางวัฒนธรรมอันมีคุณค่าหรือความสำคัญ ซึ่งเป็นที่ดึงดูดความสนใจให้ผู้คนเข้ามาเยี่ยมชม หรือศึกษาเรียนรู้ เป็นต้นว่า เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ เชิงวัฒนธรรมและประเพณี วิถีชีวิตในชนบท กลุ่มชาติพันธุ์

หรือวัฒนธรรมกลุ่มน้อย โสมสเคย์และฟาร์มสเคย์ ฯลฯ ในที่นี้ หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรมของชุมชนบางน้ำผึ้ง ซึ่งประกอบด้วย วิถีชีวิตและวัฒนธรรมของเกษตรกรชาวสวน รวมถึงประเพณีและวัฒนธรรมที่ผสมผสานระหว่างชาวไทยและชาวมอญ มีศิลปะประเภท จิตรกรรมบนฝาผนัง โบสถ์โบราณที่วัดบางน้ำผึ้งนอก ภูมิปัญญาท้องถิ่นในด้านสมุนไพรและ ผลิตภัณฑ์ชุมชนที่เป็นสิ่งประดิษฐ์จากวัสดุธรรมชาติ ฯลฯ

ผลกระทบ หมายถึง สิ่งที่เกิดขึ้นหลังจากที่มีการทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง จะโดย ทางตรงหรือโดยทางอ้อมจากกิจกรรมนั้นก็ได้ ซึ่งอาจเป็นผลกระทบในด้านดีหรือไม่ดีที่ส่งผลต่อ คนในชุมชน ทั้งทางด้านสภาพแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ทำให้วิถีชีวิตของคนใน ชุมชนเกิดการเปลี่ยนแปลง ในที่นี้ หมายถึง ผลกระทบจากการท่องเที่ยว ในเชิงบวกและเชิงลบที่ เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวจนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านสภาพแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ในบริเวณชุมชนบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัด สมุทรปราการ

ผลกระทบด้านสภาพกายภาพของพื้นที่ หมายถึง สิ่งที่เกิดขึ้นกับสภาพแวดล้อมทาง กายภาพของพื้นที่ภายหลังจากที่มีการดำเนินกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง จะโดยทางตรงหรือโดย ทางอ้อมจากกิจกรรมนั้นก็ได้ ซึ่งอาจเป็นผลกระทบในด้านดีหรือไม่ดีก็ได้เช่นเดียวกัน ด้านสภาพ กายภาพพื้นที่ ในที่นี้ หมายถึง ผลกระทบจากการท่องเที่ยว ในเชิงบวกและเชิงลบที่เกิดขึ้นจากการ ดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวจนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านสภาพกายภาพพื้นที่ ในบริเวณ ชุมชนบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ

ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม หมายถึง ผลกระทบของการทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง ที่ เกิดขึ้นทั้งในด้านดีหรือไม่ดีที่ส่งผลต่อสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง เป็นต้นว่า สภาพพื้นดิน สภาพอากาศ แหล่งน้ำ ภาวะทางเสียง ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ตามมา ในที่นี้ หมายถึง ผลกระทบของการท่องเที่ยวในเชิงบวก และเชิงลบที่เกิดขึ้นจนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ทางด้านสภาพแวดล้อมบริเวณชุมชนบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ เป็นต้นว่า สภาพกายภาพของพื้นดิน สภาพอากาศ แหล่งน้ำ ภาวะทางเสียง ฯลฯ

ผลกระทบด้านเศรษฐกิจของครอบครัว หมายถึง ผลที่เกิดขึ้นทั้งในด้านดีหรือไม่ดี จาก การทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง ที่มีต่อภาวะเศรษฐกิจในชุมชนใดชุมชนหนึ่ง เป็นต้นว่า การ ประกอบอาชีพ การทำมาหากิน รายได้ของบุคคลและครัวเรือน การแลกเปลี่ยนซื้อขายสินค้า ฯลฯ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านเหล่านี้ตามมา ในที่นี้ หมายถึง ผลกระทบของการท่องเที่ยวที่ เกิดขึ้น ทั้งในเชิงบวกและเชิงลบ ต่อสภาวะเศรษฐกิจของชุมชนบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ

ผลกระทบด้านครอบครัวและชุมชน หมายถึง ผลที่เกิดขึ้นทั้งในด้านดีหรือไม่ดี จากการทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง ที่มีต่อระบบสังคมของชุมชนใดชุมชนหนึ่ง เป็นต้นว่า ระบบครอบครัว ระบบการศึกษา ระบบการปกครอง ฯลฯ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านพฤติกรรมของคนในชุมชนตามมา ในที่นี้ หมายถึง ผลกระทบของการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นทั้งในเชิงบวกและเชิงลบ ต่อระบบสังคมของชุมชนบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ

ผลกระทบด้านวัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่น หมายถึง ผลที่เกิดขึ้นทั้งในด้านดีหรือไม่ดี จากการทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง ที่มีต่อความเชื่อ และการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนใดชุมชนหนึ่ง เป็นต้นว่า การแต่งกาย การรับประทานอาหาร การซื้อสิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ ฯลฯ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านพฤติกรรมของคนในชุมชนตามมา ในที่นี้ หมายถึง ผลกระทบของการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นทั้งในเชิงบวกและเชิงลบ ต่อวิถีชีวิต และวัฒนธรรมของคนในชุมชนบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ

การพัฒนา หมายถึง การเติบโต ความเจริญ ความก้าวหน้า ความรุ่งเรือง หรือการแสวงหาแนวทางที่ดีกว่า ในการดำเนินการในเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสมกลมกลืนกับธรรมชาติของบุคคล สังคม สิ่งแวดล้อม การพัฒนาเป็นสิทธิและหน้าที่ของทุกคน ในที่นี้หมายถึง การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว บริเวณชุมชนบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการให้เจริญก้าวหน้า

การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การที่ประชาชนให้ความร่วมมือในการบริหารจัดการกิจกรรมหรือโครงการพัฒนาใด ๆ ให้ประสบผลสำเร็จ ในที่นี้ หมายถึง การร่วมมือของประชาชนทุกฝ่ายในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวชุมชนบางน้ำผึ้งให้เจริญก้าวหน้า และบรรลุจุดมุ่งหมายที่ชุมชนร่วมกันกำหนดไว้

ชุมชน หมายถึง กลุ่มชนซึ่งรวมกันอยู่โดยมีความรู้สึกผูกพันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน โดยอาศัยความผูกพันทางเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ หรือศาสนา ที่ทำให้แต่ละบุคคลมีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคมนั้น ในที่นี้หมายถึง ชุมชนในบริเวณตำบลบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งประชาชนในชุมชนมีความผูกพันและรวมตัวกันมายาวนาน เนื่องจากมีวิถีชีวิตและวัฒนธรรมอย่างเดียวกัน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ข้อค้นพบเกี่ยวกับผลกระทบในด้านต่าง ๆ จากการท่องเที่ยว บริเวณชุมชนบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ
2. ได้แนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวบริเวณชุมชนบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ให้สามารถคงความสมบูรณ์ทางนิเวศและรักษาวัฒนธรรมประเพณีที่ดีงามของชุมชนไว้ได้ พร้อม ๆ กับการเจริญเติบโตของการท่องเที่ยวในพื้นที่
3. ประชาชนในพื้นที่และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลที่ได้จากการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการวางแผนบริหารจัดการการท่องเที่ยว เพื่อพัฒนาและอนุรักษ์ชุมชนท้องถิ่นบางน้ำผึ้งให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์โดดเด่นอย่างยั่งยืน รวมทั้งสามารถประยุกต์ใช้กับชุมชนแห่งอื่นได้เช่นเดียวกัน
4. เป็นแนวทางของการศึกษาวิจัยเรื่องที่เกี่ยวข้องของผู้ที่สนใจต่อไป